

Ορισμός

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ονομάζονται οι δευτερεύουσες ονοματικές ή ουσιαστικές προτάσεις που εξαρτώνται από ένα ρήμα συμπληρώνοντας το νόημά του, και εκφράζουν ερώτηση σε πλάγιο λόγο. Είναι κατά κανόνα προτάσεις κρίσεως ή επιθυμίας. Παίρνουν άρνηση ού ή μή.

A. Ρήματα εξάρτησης

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εξαρτώνται από συγκεκριμένες κατηγορίες ρημάτων που δηλώνουν:

α. ερώτηση, απορία, απάντηση, έκθεση (έρωτῶ, πυνθάνομαι, ἀπορῶ, θαυμάζω κ.λ.π.)

π.χ. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δὲ ἐπὶ τίνι λόγῳ ἤκοιεν εἶπον ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης. (μτφρ. Ο Θηραμένης και οι άλλοι πρεσβευτές, όταν βρίσκονταν στην Σελλασία, ερωτώμενοι με ποιές προτάσεις είχαν έρθει, απάντησαν ότι είχαν πλήρη εξουσιοδότηση να χειριστούν τα θέματα της ειρήνης.)

β. δήλωση, αποκάλυψη, γνώση (οἶδα, γιγνώσκω, δείκνυμι κ.λ.π.)

π.χ. Μάλιστα δ' ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν. (μτφρ. Και θα καταλάβετε καλύτερα, αν αναλογιστείτε για ποιούς λόγους θα πρέπει να είστε υπερήφανοι.)

γ. σκέψη, φροντίδα, προφύλαξη, πράξη (σκοπῶ, σκοποῦμαι, ἐπιμελοῦμαι, βουλευομαι, φυλάττομαι, πειρῶμαι κ.λ.π.)

π.χ. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν προσήκει ὑμῖν δικαιοσύνης, σκέψασθε εἰ ἄρα μέγα φρονητέον ὑμῖν ἐπ' ἀνδρεία... (μτφρ. Αλλά από τη στιγμή που απαξιώνετε την δικαιοσύνη, σκεφτείτε μήπως θα πρέπει να είστε υπερήφανοι για την ανδρεία...)

δ. και μετά από απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις με αντίστοιχη σημασία (ἄδηλόν ἐστιν, ἀπορεῖται κ.λ.π.)

π.χ. Ὅθεν καὶ ἀπορεῖται πότερόν ἐστι μαθητὸν ἢ ἐθιστὸν ἢ καὶ ἄλλως πως ἀσκητὸν, ἢ κατὰ τινὰ θεῖαν μοῖραν ἢ καὶ διὰ τύχην παραγίνεται [ενν. τὸ ἀγαθόν]. (μτφρ. Από αυτά δημιουργείται η απορία ποιό από τα δύο, είναι αποτέλεσμα μάθησης ή συνήθειας ή κάποιου άλλου τρόπου εξάσκησης και από την θεία μοίρα ή από τύχη γεννιέται το αγαθό.)

Παρατήρηση:

Ορισμένες φορές προκειμένου να δηλωθεί έντονη προτροπή ή προσταγή, το ρήμα που φανερώνει φροντίδα ή επιμέλεια **παραλείπεται**, και τότε η πλάγια ερωτηματική πρόταση που εισάγεται με το **ὅπως** και εκφέρεται με **οριστική μέλλοντα** ή **υποτακτική αορίστου** φαίνεται σαν ανεξάρτητη στο λόγο.

π.χ. [σκοπεῖτε] ὅπως οὖν ἔσσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. (μτφρ. σκεφτείτε, πώς λοιπόν θα γίνετε ἄξιοι της ελευθερίας που έχετε αποκτήσει και για την οποία εγώ σας καλοτυχίζω.)

π.χ. [ὄρα] ὅπως μὴ ὁ σοφιστὴς ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς. (μτφρ. [Κοίταξε] πώς να μη μας εξαπατήσει ο σοφιστής.)

B. Εισαγωγή

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εισάγονται:

ΟΛΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ

Μονομελείς

εἰ (ἂν),

ἐάν,

ἂν,

ἦν

Διμελείς

εἰ - ἦ,

πότερον - ἦ,

πότερα - ἦ,

εἴτε - εἴτε,

εἰ - εἴτε

ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ

Ερωτηματικές
Αντωνυμίες

Ερωτηματικά
Επιρρήματα

Αναφορικές Αντωνυμίες

Αναφορικά Επιρρήματα

τίς, τί (προσοχή, πάντα με οξεία), πότερος, -α, -ον, πόσος, -η, -ον, ποιός, -α, -ον, πηλίκος, -η, -ον, ποδαπός, -η, -ον, πόστος, -η, -ον, ποσταῖος, -α, -ον	ποῦ, ποιί (= προς ποιό μέρος), πόθεν, πότε, πηνίκα (= κατά ποιά ώρα), πῶς, πῆ (= σε κάποιον τόπο, πού) πόσον	ὅς, ἤ, ὅ, ὅσπερ, ἤπερ, ὅπερ, ὅστις, ἤτις, ὅτι, ὀπότερος, -α, -ον, ὅσος, -η, -ον, ὀπόσος, -η, -ον, οἶος, -α, -ον, ὀποῖος, -α, -ον, ἠλίκος, -η, -ον, ὀπηλίκος, -η, -ον, ὀποδαπός, -η, -ον	οὔ (= πού), ὅπου, οἷ, ὅποι (= προς τα πού) ὄθεν, ὀπόθεν (= από πού) ὡς (= πώς) ὄπως (= πώς)
--	---	---	--

(Για τις αντωνυμίες και τα επιρρήματα βλ. γραμματική Μ. Χ. Οικονόμου)

Παραδείγματα:

- Σκέψαι ἔαν τόδε ἀρέσκη (μτφρ. Σκέψου αν αυτό σου αρέσει.)
- Οἱ Ἐπιδάμνιοι πέμπαντες ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπήροντο εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις τὴν πόλιν ὡς οἰκισταῖς. (μτφρ. Οι Επιδάμνιοι έστειλαν και ρώτησαν τον Θεό στους Δελφούς, είν θα παρέδιδαν την πόλη στους Κορινθίους που ήταν οικιστές.)
- Οὕτως ἔχει σοι ταῦτα, καὶ δείξεις τάχα εἴτ' εὐγενὴς πέφυκας εἴτ' ἐσθλῶν κακή. (μτφρ. Έτσι έχουν τα πράγματα· και γρήγορα θα δείξεις αν ευγενική γεννήθηκες ή ασήμαντη από ευγενικούς γονεῖς.)
- Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδῶς ἤξει Λακεδαιμονίους **πότερον** ἔξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἠπίστεως ἔνεκα. (μτφρ. Ο Θηραμένης είπε στη συνέλευση του λαού ότι [...] θα επιστρέψει γνωρίζοντας καλά για τους Λακεδαιμόνιους ποιο από τα δύο, επιμένουν σχετικά με την κατεδάφιση των τειχών, επειδή θέλουν να υποδουλώσουν την πόλη, ή επιμένουν για ασφάλεια.)
- Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας **ὅ,τι** ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἔξαγγεῖλαι. (μτφρ. Ο Λύσανδρος τότε διέταξε τα πιο γρήγορα από τα πλοία του να ακολουθήσουν τους Αθηναίους, και αφού παρατηρήσουν, τι κάνουν να πλεύσουν πίσω.)

Παρατήρηση:

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις είναι δυνατόν να εισάγονται και με τροπικά επιρρήματα (ὄπως, ἔξ' οὔ τρόπου, πῶς, ὅτῳ τρόπῳ), μετά από ρήματα που φανερώνουν σκέψη, φροντίδα, απόπειρα και εκφέρονται με:

- Οριστική Μέλλοντα
- Υποτακτική (απορηματική)

π.χ. Ἐκελεύομεν τούτους ἐπιμελεῖσθαι **ὄπως** ἂν ὡς τάχιστα ἀπολάβωμεν τὰ χρήματα. (μτφρ. Προστάζαμε αυτούς να φροντίσουν πώς να παραλάβουμε τα χρήματα, όσο το δυνατόν ταχύτερα.)

Γ. Εκφορά

Οι Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων επιθυμίας και κρίσεως:

α. Οριστική, δηλώνει το πραγματικό.

π.χ. Σαφῶς δ' οὐκ οἶδ' εἰ θεός **ἔστιν**. (μτφρ. Με ακρίβεια δε γνωρίζω αν υπάρχει θεός.)

β. Δυνητική Οριστική (οριστική ιστορικού χρόνου + δυνητικό ἂν), δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρελθόν ή το αντίθετο του πραγματικού.

π.χ. Ἡδέως ἂν ὑμῶν πυθοίμην τίν' **ἂν** γνώμην περὶ ἐμοῦ εἶχετε. (μτφρ. Με ευχαρίστηση θα μάθαινα από έσας ποια γνώμη έχετε για μένα.)

γ. Δυνητική Ευκτική (σπάνια) (ευκτική όλων των χρόνων εκτός από μέλλοντα + δυνητικό ἂν), δηλώνει το δυνατό να γίνει στο παρόν-μέλλον υπό προϋποθέσεις.

π.χ. Ἐγωγε ἀπορῶ τίς **ἂν** **τολμήσειεν** εἰπεῖν ψευδή. (μτφρ. Εγώ τουλάχιστον απορώ ποιος θα τολμούσε να πει ψέματα.)

δ. Απορηματική Υποτακτική, δηλώνει απορία που αναφέρεται στο μέλλον.

π.χ. Ἐβουλεύοντο οἱ Πλαταιεῖς εἴτε **κατακαύσωσιν** αὐτούς εἴτε τι ἄλλο **χρήσονται**. (μτφρ. Σκέφτονταν οἱ Πλαταιεῖς εἴτε νὰ τους κάψουν εἴτε κατὰ κάποιο ἄλλο τρόπο νὰ τους μεταχειριστοῦν.)

ε. Ευκτική του Πλαγίου Λόγου (ευκτική όλων των χρόνων, όταν το ρήμα της πρότασης ἀπό την οποία εξαρτάται η πλάγια ερωτηματική βρίσκεται σε ιστορικό χρόνο), δηλώνει το υποκειμενικό ή ἀβέβαιο στο παρελθόν.

π.χ. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας [...], τί ἄξιός **εἶη** παθεῖν ἀρξάμενος εἰς Ἑλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν. (μτφρ. Ὁ Λύσανδρος, ἀφού ρώτησε πρῶτα τὸ Φιλοκλή [...], ποια τιμωρία θεωρούσε ἄξια νὰ υποστεί, ἀφού πρῶτος ἀρχισε νὰ παρανομεῖ σε βᾶρος των Ἑλλήνων, του ἔκοψε τὸ λαίμω.)

Παρατήρηση:

Οἱ πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφέρονται σπάνια καὶ με ἂν + Ὑποτακτική. Σε αὐτὴν τὴν περίπτωση τὸ περιεχόμενό της εξαρτάται ἀπὸ κάποιες προϋποθέσεις.

π.χ. Οἱ κιθαριστὰὶ ἐπιμελοῦνται ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν **κακουργῶσι**. (μτφρ. Οἱ κιθαριστὲς φροντίζουν πῶς οἱ νέοι δὲν θὰ διαπράξουν κανένα ἀδίκημα.)

Δ. Συντακτικὸς ρόλος

Η Πλάγια Ερωτηματικὴ πρόταση μπορεῖ λειτουργεῖ ὡς:

α. **Αντικείμενο** σε μεταβατικά ρήματα που σημαίνουν **ἀπορία** (π.χ. ἀπορῶ, θαυμάζω, ἐρωτῶ, πυνθάνομαι), γνώση (π.χ. γινώσκω, οἶδα, αἰσθάνομαι, ὄρῶ, ἀγνοῶ), **σκέψη, προσοχή** (π.χ. σκοπῶ, σκοποῦμαι, σπουδάζω, βουλεύομαι, θεωρῶ, ἐξετάζω, ἐνθυμοῦμαι), **φροντίδα, ἀπόπειρα** (π.χ. φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι, προνοῶ, φυλάττομαι, παρασκευάζομαι, πειρῶμαι), **ἀφήγηση, δείξη** (λέγω, δηλῶ, ἀποκρίνομαι, δείκνυμι).

π.χ. Καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. (μτφρ. Καὶ δὲν ἤξερε τι νὰ κάνει.)

β. **Υποκείμενο** σε ἀπρόσωπα ρήματα καὶ ἀπρόσωπες ἐκφράσεις.

π.χ. Ἄδηλόν ἐστιν **εἴ τις ἔστ' ἀδίκως διαβεβλημένος**. (μτφρ. Δὲν εἶναι φανερό, ἂν κάποιος εἶναι ἀδίκῶς συκοφαντημένος.)

γ. **Επεξήγηση** σε ουδέτερο (δεικτικῆς) ἀντωνυμίας καὶ σπανιότερα ουσιαστικού, τὸ ὁποῖο λειτουργεῖ ὡς υποκείμενο ἢ ἀντικείμενο τοῦ ρήματος τῆς κύριας πρότασης, καὶ τὸ ὁποῖο ἡ πλάγια ερωτηματικὴ πρόταση ἐπεξηγεῖ.

π.χ. Ἀλλ' **ἐκεῖνο** ἴσως ἐννοεῖτε, **πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο**. (μτφρ. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο ἴσως σκέφτεστε, πῶς θὰ γίνονταν αὐτό.)